

REMISSYTTRANDE

2020-01-22

Dnr 0418/19

Er referens: Frida Persson

Justitiedepartementet

102 33 Stockholm

Remissyttrande över En tydligare koppling mellan villkorlig frigivning och deltagande i återfallsförebyggande åtgärder (Ju2019/03455/L5)

Brottsförebyggande rådet (Brå) har fått rubricerade utkast till lagrådsremiss och lämnar följande yttrande.

Förslaget i Lagrådsremissen innebär att om den intagne missköter sig under verkställigheten eller inte följer de åtgärder som erbjuds av Kriminalvården kan möjligheterna att få villkorlig frigivning efter 2/3 av strafftiden påverkas. Syftet med de föreslagna ändringarna är att de ska leda till ökade incitament för intagna att genomföra de åtgärder som Kriminalvården anser vara nödvändiga för deras återanpassning i samhället. Förutom att reformen antas öka incitamenten för intagna att delta i behandlingsprogram beräknas fler intagna få uppskjuten villkorlig frigivning om lagändringen införs. Förväntade effekter av reformen anges också vara färre återfall i brott, minskat lidande för enskilda och lägre kostnader för samhället.

Ökat deltagande i program kan ge en viss – men inte så stor effekt på återfall

Grundtanken i förslaget torde vara att ett ökat deltagande i behandlingsprogram kan ge en påtaglig effekt på de intagnas återfall i brott. När det gäller behandlingarnas effektivitet är den samlade bilden från forskningen att vissa program för vissa klienter har förmåga att minska återfallsnivån med några procentenheter.¹ Det är visserligen små effekter, men inte desto mindre önskvärda. Över hälften av dem som genomfört ett behandlingsprogram på anstalt upplever också att behandlingen minskat deras risk för återfall. Det finns dock inget forskningsstöd för att programverksamheter i anstalt har förmåga att minska återfall bland personer som *inte* är motiverade att förändra sitt beteende. När det gäller frågan om intagnas motivation att delta i de åtgärder som de har behov av har Brå tidigare angivit att Kriminalvården bör öka tiden för motivationshöjande samtal och se över om nya incitament kan skapas.

¹ Se till exempel Ojmarrh Mitchell, Doris MacKenzie, Davis Wilson (2012) *The effectiveness of incarceration-based drug treatment on criminal behavior*, *Campbell Collaboration* och *Utvärdering av behandlingsprogrammet One-to-One i Kriminalvården* (2016), Kriminalvården.

Det finns dock ett flertal svårigheter när det gäller de intagnas sysselsättning som behöver uppmärksammas. Många grupper har idag inte möjlighet att genomföra de behandlingsprogram som Kriminalvården anser vara nödvändiga för deras återanpassning i samhället. Det gäller t.ex. de som inte talar svenska, är placerade i avskildhet eller på särskild avdelning, befinner sig på en anstalt eller avdelning där programmet saknas, har för kort verkställighet eller har psykiska problem som begränsar möjligheten att delta i grupprogram. Det finns också skillnader i landet när det gäller anstalternas möjlighet att möta intagnas behov av olika program.

Fler områden behöver följas upp

I Lagrådsremissen anges att det behöver göras en uppföljning av Kriminalvårdens merkostnader med anledning av reformen. Beräkningarna i remissen och den avsedda uppföljningen avser ökade kostnader utifrån en förväntad ökning av extra vård dygn. Om incitamenten att delta i Kriminalvårdens behandlingsprogram ökar och fler klienter genomgår behandling kan även kostnaderna för olika behandlingsprogram förväntas öka.

Det är inte belagt att mer tid på anstalt ger effekter på brottsligheten

I Frigivningsutredningen² anges i slutsatser utifrån forskningsunderlagen att det finns en kortsiktig brottsförebyggande effekt av inkapacitering om enskilda befinner sig mer tid på anstalt än i villkorlig frigivning. Samtidigt påtalas att det finns en risk för att brotten senareläggs om tiden i anstalt förlängs. Det anges också att *”effekterna på samhällsnivå ofta blir små så vida det inte handlar om breda tillämpningsområden och avsevärda strafftidsökningar, vilket inte nu är aktuellt när det gäller frågan om senareläggning av villkorlig frigivning”*.

Bilden från den samlade forskningen är dock inte att frihetsberövande påföljder ger lägre återfall i brott än icke-frihetsberövande påföljder.³ Det finns heller inget samlat forskningsstöd som indikerar att en senareläggning av den villkorliga frigivningen i sig skulle kunna ha någon inverkan på tendensen till återfall när de straffade väl frigges och står under övervakning.

Detta yttrande avges av generaldirektör Kristina Svartz efter föredragning av utredaren Anna Öström. I beredningen har enhetschef Anna Hansson och utredaren Anna-Lena Beutgen deltagit.

Kristina Svartz

Anna Öström

² Villkorlig frigivning – förstärkta åtgärder mot återfall i brott. Betänkande av Frigivningsutredningen. Statens offentliga utredningar, SOU 2017:61. Stockholm 2017. Bilaga 2.

³ Påverkas återfall i brott av om påföljden är frihetsberövande eller icke frihetsberövande? Resultat från en metastudie. Brottsförebyggande rådet 2019.